

Бути Людиною. «Ти – космос» Павла Острікова

Ольга Ямборко

«Ти – космос»

Режисер і сценарист Павло Остріков
Оператор Микита Кузьменко
Композитор Микита Моїсеєв
Художник Владлен Одуденко
В головній ролі Володимир Кравчук
Кінокомпанія Limelite / ForeFilms, Stenola Productions, 2024

20 листопада 2025 року в національний кінопрокат вийшов дебютний повнометражний фільм Павла Острікова «Ти – космос», створений у копродукції України, Франції та Бельгії. За шість тижнів фільм зібрав 56,2 млн грн, його переглянуло понад 300 000 глядачів. Відтак ця романтична фантастична історія про українського астронавта-далекобійника Андрія Мельника, що пододала довгий шлях до великого екрану, стала найкращою ігровою стрічкою українського кіно у 2025 році. «Ти – космос» уже перебуває у прокаті в Бразилії, Німеччині, Польщі, Франції, права на нього придбали й у Північній Америці. Як зазначив продюсер фільму Володимир Яценко на своїй сторінці у фейсбуку, «на цьому питанні споконвічної дихотомії між "авторським" і "комерційним" кіно можна вважати закритим. Бо можна бути представленим на більше ніж 60 кінофестивалів з усього світу і виборити більше двадцяти нагород і стати найкасовішим українським ігровим фільмом цього року. Можна виграти глядацьке Гран-прі Одеського міжнародного кінофестивалю і титул найкращого фільму року за версією українських кінокритиків. Одночасно. Але головне – тепер можна на прикладі "Ти – космос" точно сказати, що на класне і якісне українське кіно будуть приходити українські глядачі»¹.

Фільм справді полюбився глядачеві, про це свідчать відгуки у соцмережах, що на певний час навіть розбавили щоденну тематику війни росії в Україні з її трагедіями, болісними втратами та пов'язаними побутовими проблемами на тлі геополітичних «трампо-путінських» торгів українським питанням. Зрештою, «Ти – космос» засвідчив, що ми живі, вміємо по-своєму відчувати, любити, мріяти навіть перед обличчям тотального апокаліпсису. Емоція. У класичних культурах, зокрема в індійській теорії мистецтва та драматургії, художником/митцем вважався той, хто здатний викликати «расу» емоцію, естетичну насолоду, натомість така творчість вимагала і свого глядача, готового сприймати та переживати расу. Власне, «Ти – космос» у такому значенні – поки що є тим рідкісним нині випадком, коли може-

Володимир Кравчук в ролі Андрія Мельника. «Ти – космос».

мо говорити про синергію українського глядача з українським кіно. Адже фільм ретранслює своє рідне, щось, що закорінене у живій побутовій культурі останніх п'ятдесяти-сімдесяти років, з якої зросли нинішні покоління українців. При цьому, зауважте, йдеться про фантастичний сюжет з майбутнього!

Під час чергового рейсу космічного корабля «Обрій» на супутник Юпітера для утилізації ядерних відходів головний герой дізнається, що повертатись йому нікуди, бо Земля вибухнула. Андрій вважає себе останньою людиною у Всесвіті. Він дрейфує один у космосі, маючи запаси приблизно на 16 місяців і не маючи чіткого пункту призначення. Але все змінюється, коли раптово в ефірі він чує французенку Катрін. Вони спілкуються, закохуються, і Андрій, долаючи перешкоди, вирушає їй назустріч. Павло Остріков – молодий режисер, народився у 1990 році на Поділлі в м. Красилів. На момент створення першої повнометражної стрічки «Ти – космос» його фільмографію склали вісім короткометражок, їх автора неодноразово відзначали різноманітними кінонагородами, у т. ч. й за сценарії. Найвищим досягненням серед них став «Випуск'97» (2017), що здобув приз як найкращий короткометражний фільм 8-го Одеського МКФ та нагороду молодіжного журі на 70-му міжнародному кінофестивалі у Локарно. «Випуск'97», як і попередній, відзначений національними нагородами, фільм «Голден лав» (2016), є провісниками фабули «Ти – космос» з її лейтмотивом подолання самотності завдяки коханням. Якщо герой «Голден лав», переживаючи муки самотності, довго не може наважитися зайти в Будинок культури на побачення-п'ятихвилинку, то у «Випуску'97» йдеться про випадкову зустріч через двадцять років однокласників Романа і Люди, котрі впродовж одного вечора стають ближчими, й головний герой робить все, щоб вони більше не розлучались. Автор облаштовує цю історію в провінційних координатах, цей ефект посилює і те, що Роман є телемайстром, який заробляє на життя у т. ч. продажем польських антен на ринку. Інтерес Павла Острікова до

¹ <https://www.facebook.com/volodymyr.yatsenko.307748/posts/pfbid02ecB8FmXMufoQf7U25m79ci8p6ckiE2PrjUjuaoxDNHk2JLPCuwoCQRa8MgZm4AqI> - 22 грудня 2025.

побутових характеристик персонажів є очевидним і у випадку Андрія Мельника як героя стрічки «Ти космос». Насправді, саме з такої побутової естетики висунувано особливу ауру та матерію цього фільму.

Творчість це передусім про вміння нестандартно мислити. Свого часу перевернута Йозефом Мадерспергером вушком вниз голка стала ключовим моментом революції швейної справи. Павлу Острікову вдалось зняти фантастику... без футуризму! Життя в його фільмі має пам'ять, реальні підстави та впізнавані чи не кожному українцю обриси, а також традицію. Це дуже впадає в око на контрасті з трейлерами «фантастичних фантастик» Голлівуду «Аватар: Вогонь і попіл» (2025, Дж. Камерон, США) і «Гренландія 2: Міграція» (2026, реж. Рік Роман Во, США), показ яких передував перегляду «Ти космос» в українських кінотеатрах. Таке поєднання тільки додало позитивних порівнянь цьому українському фільму, навіть суто комерційних, де фантастичний сюжет з кошторисом 800 тис. доларів виглядає змістовнішим та конкурентним на тлі найдорожчого проєкту в історії, яким є 400-мільйонний «Аватар: Вогонь і попіл». Весь «дизайн» майбутнього в «Ти космос» нагадує побут 1990-х початку 2000-х рр.: назва компанії, у якій працює головний герой, звучить в пострадянському стилі «Космовторресурс», концепт робота «Максима» з його відеокартою відсилає до електронних портативних ігор Nintendo 1980 1990-х, панель управління вантажного космічного корабля «Обрій» складається із затертих кнопок, вимикачів та важелів, що відрізняються від аналогів 1990-х і 2000-х рр. підписами українською, а ліжко космічного далеkobійника Андрія Мельника пригадує добре знайомі пасажиром «Укарзалізниці» місця плацкартних вагонів родом з 1980-х.

У центрі уваги звичайна, сказати б, рядова людина без тих суперсил, якими зобов'язаний володіти герой будь-якого апокаліптичного кіносюжету. «Ти космос» хоч і космічна, та все ж дуже камерна історія, у центрі якої є Людина з її душею. Ось тут Павло Остріков як автор сценарію створив з типажів сучасників несподівано вишуканий портрет «маленької людини» Андрія Мельника зі своєю історією, мораллю, етикою та естетикою, у які вклав автентичне життя покоління, народженого на межі 1970-х 1980-х років, й огранив його. Так перед глядачем постає космічний далеkobійник-хмельничанин, суржикомовний чоловік, прихильний слухати музику з платівок і ліпити скульптури. Образно кажучи, здавалося б, дивимось на звичайний графіт, бачимо діамант. Їхня різниця у кристалічній будові, що визначає міцність. Саме «п'ятий елемент» любов до французьки-бретонки з космічної станції поблизу Сатурна, яку Андрій зустрів в ефірі, але не побачить, проявляє його кращі сторони та відкриває вічність, ніби вторуючи Симоненкові: «Ти і я це вічне, як і небо. / Доки мерехтітимуть світи, / Будуть Я приходити до Тебе...»² Про це у фільмі розказано просто й натхненно. Емоційне тло фільму зіткане з мелодики української естради 1960 1980-х, її зненацька і, треба сказати, дуже вдало, автори поєднали з міжгалактичними просторами. «Ти космос» розпочинається увертюрою «Незрівнянного світу краси» у виконанні Назарія

Яремчука (запис 1980-х), а ліричні три крапки цієї історії надає запис Діани Петриненко «Кохання моє» 1965 року, емоційний тон стрічки формують також композиції Мирослава Скорика у звучанні Любові Чайковської «Намалой мені ніч» (1965), «Поділля» Миколи Гнатюка (1986), «А ми удвох» ансамблю «Калина» (1975). У діалозі з Катрін Андрій згадує хіт кінця 1980-х *Voyage, voyage* співачки *Desireless*. Меланхолійно розбавляють цей плейлист класичний Ноктюрн до-діез мінор №20 Фредеріка Шопена та сучасний інструментальний трек Яна Поста «Безкінечний горизонт» (2020).

Звісно, не всі глядачі одноставно схвальні у своїх враженнях. Є такі, хто засуджує суржик в кадрі, вбачає кричущі невідповідності у технологіях та знаннях фізики, космосу тощо, а вінілові платівки і їх мелодії розглядає як ностальгію за СРСР. Сучасні критики «охломані в космосі» помітно змінилися з часів СРСР, але не втратили ідеологічної виправки. Втім, тема та ідея космосу в нинішньому українському часопросторі суттєво змінилися, порівняно з 1960 1980 роками, коли за «охломанню в космосі» табували поетично-філософський епос Олесь Бердника «Зоряний корсар» (1971). Національноцентричний науково-фантастичний роман Бердника написаний у підрадянській Україні у період, коли тема екології природи і людини та водночас етос людини-творця стали одними з універсальних напрямків мистецтва. На цій хвилі у лютому 1970 року було засноване сумнозвісне м. Прип'ять «місто майбутнього», як стверджували його творці, що розбилось об радянську дійсність з її хижацьким нутром. Амплітуду краху тих ілюзій, концептуальних парадигм афективно зафіксував у своїй суворій політично-містичній драмі 1989 року «Лебедине озеро. Зона» Юрій Іллєнко.

Життя тривало. Саме на зламі тих обставин зродилось покоління, з якого списаний головний герой фільму «Ти космос» Андрій Мельник. Воно виховувалось на дикій суміші рідної, підрадянської культури, всюдисущої російської попси та американських екшенів і жило в обставинах економічних, соціально-культурних криз та нестабільної політичної ситуації у своїй, уже незалежній державі. «Чи може бути щось доброго з Назарету?» (Івана 1:46), сказали б услід такому українському поколінню його більш ідейні попередники... Серед ностальгічних мотивів «Ти космосу», крім музики, є рідкісні земні пейзажі рідного для головного героя Поділля. Їх образність у кадрі фільму, за задумом авторів чи ні, перегукується з відомим ліричним камерним полотном мисткині Тетяни Яблонської «Юність» 1969 року. Зв'язок поколінь, отже, зберігся, і юність душі нікуди не ділася.

2022 рік українці зустріли під акомпанемент апокаліпсису по-американськи «Не дивіться вгору» (2021, реж. Адам Маккей, США). Останній віцілий землянин там робив селфі про своє «я тут» в нікуди. За місяць апокаліпсис прийшов в Україну у вигляді повномасштабного російського вторгнення, і значною мірою він впав на плечі покоління умовного Андрія Мельника. Весь світ давав йому «три дні», але минуло чотири роки, і «земля пішла з-під ніг» радше в усталеного світопорядку.

Що може маленька Людина перед лицем апокаліпсису? Вона може «водити зорі й світила», якщо у ній є Любов. Про це фільм Петра Острікова «Ти космос».

² Василь Симоненко. Ну скажи – хіба не фантастично. 1962.